Yksityistielain kokonaisuudistus

Liikenne- ja viestintävaliokunta

26.10.2017

Kaisa Kuukasjärvi, Eeva Ovaska

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

Kokonaisuudistusprosessi

Vuosi 2014	Esiselvitys
Marraskuu 2015	Sidosryhmätilaisuuksia, säädöshankepäätös
Kevät 2016	Asiantuntijaryhmän kokoontumiset
Alkukesä 2016	Kansalaisten osallistaminen ota kantaa -kyselyllä
Syksy 2016	Esityksen kirjoittaminen
Marraskuu 2016	Asiantuntijaryhmän kokoontuminen ja laaja sidosryhmätilaisuus
Tammi-maaliskuu 2017	HE-luonnos lausuntokierroksella
Maalis-toukokuu 2017	Lausuntoyhteenveto, palaverit tarvittavien asiantuntijatahojen kanssa, lausunnoista johtuvat muutokset ja muu jatkovalmistelu
Touko-kesäkuu 2017	Arviointineuvosto Kääntäminen
Heinä-syyskuu 2017	Laintarkastus Kuthanek Muokkaukset laintarkastuksen ja arviointineuvoston lausuntojen pohjalta Esityksen viimeistely, käännöksen viimeistely
Lokakuu 2017	HE annetaan eduskunnalle
Tammikuu 2020	Laki tulee voimaan (mahdolliset muutokset maakuntauudistuksen aikataulusta johtuen)

Yksityistielaki on tärkeä monelle

- Yksityisteitä Suomessa yhteensä n. 360 000 km
  - Pysyvän asutuksen käytössä olevia teitä noin 90 000 km
    - n. 500 000 vakituista asukasta
    - Kesämökkejä n. 190 000 kpl
  - Rakennettuja metsäautoteitä noin 120 000 km
  - Muita autolla ajokelpoisia metsä- ja mökkiteitä on noin 110 000 km

- Laki yksityisistä teistä vuodelta 1963
  - Väestö- ja ikärakenteen muutos, digitalisaatiokehitys
  - Osauudistusten myötä heikennyt rakenne ja selkeys
  - Metsätalouden kuljetusten kasvava merkitys

Kokonaisuudistus on tarpeellinen ja välttämätön

- Kaupungistuminen, väestön ikääntyminen, elinkeinoelämän rakennemuutos, julkisen talouden niukkuus, uudet teknologiset ratkaisut, digitalisaatio ym.
  - Osaaminen on vaarassa hävitä yksityisteiden varrelta, ja tämä näkyy yksityisteiden huononevana kuntona
  - Myös yksityisteiden rahoitukseen tarvitaan kestäviä ratkaisuja

- Uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämiseen perustuvaan biotalouteen siirtyminen sekä raaka-aineiden saannin turvaaminen toimivilla kuljetusyhteyksillä
  - kaupungistumisesta huolimatta yksityisteiden merkitys on kasvussa

- Lain yhtenäinen rakenne ja selkeys lukuisten osauudistusten myötä heikentynyt
  - Joitain säännöksiä, jotka ovat jääneet kokonaan tarpeettomiksi tai joiden tarkoitus on hämärtynyt
  - Osa säännöksistä on sisältönsä puolesta väärässä paikassa
  - Rakenne ja lakikieli eivät vastaa nykyisiä ohjeita

Kokonaisuudistuksen tavoitteet

- **Sääntelyn sujuvoittaminen ja norminpurku**
  - Selkeä, mahdollistava ja moderni yksityistielaki, joka huomioi digitalisaatiokehityksen
- **Elinkeinoelämän kuljetusten ja yksityisteiden varrella sijaitsevan asutuksen edellyttämän liikkumisen turvaaminen**
  - Biotalous- ja puhtaat ratkaisut -kärkihankkeet
- **Uuden elinkeinotoiminnan syntymiseen ja yksityistienpidon ammattimaistumiseen kannustaminen**
  - Mahdollistamalla nykyistä laajemmin tienpidon ja hallinnon ulkoistamisen osakkailta muulle taholle
- **Kuntien tehtävien vähentäminen tielautakuntien lakkauttamisella**
  - Tehtävien siirrolla muille viranomaisille (MML, käräjäoikeudet, Luova) tavoitellaan lisäksi asiantuntemuksen parantumista yksityistieasioiden käsittelyssä
- **Omatoimisuuteen ja toimeliaisuuteen kannustaminen sekä hyötyjä maksaa -periaatteen korostaminen**
  - Ulkopuolisten yksityistien käytön lähtökohtaisen luvanvaraisuuden ja maksullisuuden selkeyttäminen
  - Mahdollistetaan laista poikkeaminen sopimuksella nykyistä useammin

Keskeiset muutokset 1/8

Lain nykyaikaistaminen ja selkeyttäminen

➢ Norminpurku, sääntelyn sujuvoittaminen

- Otsikoidaan pykälät, pyritään selkeään ilmaisuun ja rakenteeseen, selkeytetään käsitteistöä
- Poistetaan tarpeettomat ja vanhentuneet pykälät sekä karsitaan muun lainsäädännön kanssa päällekkäinen sääntely
- Säädetään vain välttämättömistä asioista
- Joustavoitetaan sääntelyä ja mahdollistetaan laista poikkeaminen sopimuksella nykyistä useammin
- Oikeuksien perustamista koskevia edellytyksiä yhdenmukaistetaan
- Tiekunnan toimintaa ja kokouskäytäntöjä koskevien sääntöjen nykyaikaistaminen sekä sähköisten välineiden käytön mahdollistaminen mm. kokouskäytänteissä

- Moni sisällöllinen ratkaisu kaipaisi selkeyttämistä
  - Kaikkea epäselväksi koettua ei ole kuitenkaan mahdollista ratkaista laissa, vaan kyse on käytännön ongelmista ja arviointikysymyksistä.

Keskeiset muutokset 2/8

Tielautakuntien lakkauttaminen

- Kuntien tehtävien vähentäminen
- Kunnalliset tielautakunnat lakkautetaan
- Yksityistietoimituksissa ratkaistaan kaikki ne asiat, jotka sopivat ratkaistaviksi toimituksissa
  - MML ja kuntien kiinteistönmuodostamisviranomaiset eräissä tapauksissa
- Käräjäoikeuksiin tiekunnan päätökseen tehtävät moitteet muun yhteisölainsäädännön mukaisesti
  - Tiekuntien päätöksiä koskevien moitekanteiden käsittely siirrettäisiin kaikkien käräjäoikeuksien sijasta niihin kahdeksaan käräjäoikeuteen, joiden yhteydessä toimii maaoikeus.
  - Lisäksi tiekunnille mahdollisuus sisäiseen oikaisumenettelyyn ennen asian viemistä muun viranomaisen ratkaistavaksi
- Valtion lupa- ja valvontavirastoon (Luova) kunnan kadunpitovelvollisuuden arviointiin, tiekunnan kokouksen koollekutsumiseen ja hallintopakkokeinojen käyttämiseen liittyvät tehtävät
- Kuntien rakennusvalvontaviranomaisille luvat rakennusten ja kasvillisuuden poistosta
- Asiantuntemus asioiden käsittelyssä paranee, mutta tieosakkaiden kuluriski kasvaa tehtävien siirtyessä muille viranomaisille, jotka eivät subventoi yksityistieasioiden käsittelyä kuten kunnissa on tehty
- Lisäksi kevennyksiä menettelyihin: mahdollistetaan tiekunnan perustaminen, jakaminen, yhdistäminen ja lakkauttaminen ilman toimitusta tai muuta viranomaiskäsittelyä, oikaisumenettely tiekunnille

Keskeiset muutokset 3/8

Johtojen ja kaapeleiden sijoittaminen

- Norminpurku, sääntelyn sujuvoittaminen
- Viestintä- ja sähköjohtojen rakentamisen sujuvoittaminen lupamenettelyitä keventämällä

- Tiekunnalle/tieosakkaille oikeus päättää tielle tulevista sähkö- ja viestintäjohdoista ja muiden rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamisesta tiealueelle. Kiinteistön omistajan tai haltijan suostumusta ei tällöin tarvittaisi.
- Muilta osin johtojen sijoittamiseen, muuttamiseen, poistamiseen ja sijoittamisesta maksettavaan korvaukseen sovellettaisiin maankäyttö- ja rakennuslakia ja tietoyhteiskuntakaarta
  - Molempiin lakeihin sisältyvät säännökset kiinteistön omistajalle maksettavista korvauksista
- Tarkoitus on, että johdot voitaisiin sijoittaa nykyisinkin tiealueeseen kuuluvaan pientareeseen, luiskaan tai pengermään, eikä tiealueen määritelmää tarvitsi laajentaa
  - Jos sijoittaminen tiealueelle ei onnistuisi, olisi edelleen mahdollista sijoittaa muille alueille, mutta niihin tiekunnalla/tieosakkailla ei olisi päätösvaltaa
- Laitteiden ja rakenteiden omistaja vastaisi niiden kunnossapidosta, ellei muuta sovittaisi

Ulkopuolisten oikeus käyttää yksityistietä

- ➢Hyötyjä maksaa -periaatteen korostaminen
- Ulkopuolisten yksityistien käytön sääntöjen selkeyttäminen
- Lupa tien käyttämiseen tarvitaan:
  - Säännöllisiin ja tilapäisiin kuljetuksiin
  - Säännölliseen kulkemiseen
  - Kunnossapitokustannuksia lisäävään toimintaan
- Lupaa ei tarvita:
  - Satunnaiseen kulkemiseen
  - Jokamiehen oikeudella tapahtuvaan kulkemiseen
  - Välttämättömien viranomaistehtävien hoitamiseen
  - Tien asukkaita palvelevan palveluliikenteen edellyttämään tienkäyttöön (kiinteistön käyttöön liittyvänä ja tieoikeuteen siten jo sisältyvänä)
- Luvanvaraisesta tienkäytöstä on maksettava käyttömaksu ellei muuta sovita

Keskeiset muutokset 5/8

Tieyksiköinti & muu rahoitus

- Tieyksiköintiä koskeviin säännösten peruslähtökohtiin ei ole kaavailtu muutoksia
- Mahdollistetaan eri tieyksikköjen asettaminen yksityistien eri osille
  - Mahdollistaisi mm. yksityistien osien eritasoisen kunnossapidon ja erityiskohteiden huomioimisen sekä yhteiskunnallisten toimijoiden osakkuuden
- Mahdollistetaan yksityistielauttojen rahoittaminen tiemaksujen sijaan osakkailta kerättävillä käyttömaksuilla
- Maakunta / kunta / valtio mahdollista ottaa tarvittaessa tieosakkaaksi
  - Valtion osalta mahdollisuus velvoittaa osakkaaksi
- Mahdollisuus periä korvausta tien rakentamiskustannuksista tai muista investoinneista, niiden toteuttamisen jälkeen osakkaiksi tulleilta sekä muilta käyttäjiltä myös käyttömaksujen osalta

Keskeiset muutokset 6/8

Avustukset

- Maakuntauudistus
- Paikallinen näkemys asukkaiden ja elinkeinoelämän tarpeista, joustavuutta, avustusten koordinoinnista tehokkuutta

- Avustuskriteerien uudistaminen
  - Avustuskriteerinä jatkossa vain perustettu tiekunta sekä yksityistierekisterin tietojen ajantasaisuus
  - Muut kriteerit pois, maakunnille aito valinnanvapaus
    - Nykyisin avustuskelpoisuus on edellyttänyt vähintään 1 km pituutta ja vähintään 3 pysyvästi asuttua taloutta tien vaikutuspiirissä.
  - Avustettavia kohteita ei rajoiteta laissa
  - Mahdollistetaan myös tiekuntien neuvonnan ja opastamisen tukeminen
- Yksityisteiden valtionavustustehtävä siirtyy maakuntauudistuksen yhteydessä maakunnille
  - Koska kyseessä olisi valtionavustus, eduskunta määrittelisi avustustason
  - Yksityistielossien avustaminen myös maakuntien tehtäväksi – tarkastellaan osana saaristoliikenteen kokonaisuutta yhdessä yhteysalusliikenteen kanssa
- Kuntien avustusmahdollisuuteen ei puututa
  - Jatkossa kuitenkin samat avustuskriteerit kuin valtionavustuksilla (perustettu tiekunta sekä yksityistierekisterin tietojen ajantasaisuus)
  - Kunnat määrittelevät avustustason itse

Keskeiset muutokset 7/8

Tiekuntien toiminta koskevat säännökset

- Joustavuus ja valinnanvapaus
- Tienpidon ammattimaistumiseen kannustaminen

- Lähtökohtana nykyinen tiekuntamalli modernisoituna, mutta mahdollistetaan tienpidon ulkoistaminen muulle ulkopuoliselle taholle
  - Tienpidon ulkoistaminen olisi mahdollista esim. tieisännöitsijälle, infraosuuskunnalle tai infrayritykselle, osakkaiden muodostamalle yhtiölle ym.
  - Yksityistielaissa ei kuitenkaan ratkaistaisi tieosakkaiden ja valtuutuksen saajan väliseen suhteeseen liittyviä yksityiskohtia → osakkaiden oma harkinta ja päätökset
  - Kannustusta ns. tieisännöintipalveluiden kehittämiseen
- Kokouskäytäntöjä koskevien sääntöjen nykyaikaistaminen, mm. sähköisten välineiden käytön mahdollistaminen kokouskäytänteissä
- Tiekunta voisi vahvistaa itselleen säännöt; muutamissa tapauksissa mahdollistettaisiin sopiminen ohi lain; joustavuutta tiekunnan toimintaan
- Laajempiin yhteenliittymiin kannustaminen, tiekuntien yhdistämiseen yksinkertaistusta; tehokkuutta tienpitoon ja uudenlaisen elinkeinotoiminnan mahdollistamista
- Järjestäytymiseen ja hallinnollisen tiedon ylläpitoon kannustaminen

Asemakaava-alueiden yksityisteiden lakkaamista koskevien säännösten täsmentäminen

➢ Sääntelyn sujuvoittaminen

- Kunnille velvollisuus antaa pyydettäessä tietoa maankäytön toteutumisesta siltä osin kuin sillä on vaikutusta kadunpitovelvollisuuden alkamiseen ja asemakaava-alueilla sijaitsevien yksityisteiden asemasta
- Säännöksellä korostetaan tarvetta kunnan ja tieosakkaiden väliseen vuorovaikutukseen sekä tieosakkaiden tarvetta tietoon asemakaava-alueilla sijaitsevien yksityisteiden asemasta ja siihen mahdollisesti tulossa olevista muutoksista.

- Tieosakkaan ja tiekunnan oikeus saattaa käsiteltäväksi kysymys kunnan velvollisuudesta ottaa tienpito hoidettavakseen säilytettäisiin, toimivaltaisena viranomaisena jatkossa Valtion lupa- ja valvontavirasto. Tarvittaessa se voisi uhkasakolla velvoittaa kunnan täyttämään sanotun velvollisuuden.
- Kunnan yksityisteitä eräissä tilanteissa koskevaan hoitovastuuseen ei esitetä muutoksia